

РЕФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Андріяш М. М.

Здобувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент В. І. Мазуренко.

Анотація. У статті проаналізовано сучасний стан і вади вітчизняної моделі податкових відносин України, показано діалектику податкових змін у країні на шляху інтеграції з Європейським Союзом, визначено засади та напрями трансформації національної податкової системи з огляду на необхідність впровадження сучасної, конкурентоспроможної економічної моделі України.

Україна і Європейський Союз підписали економічну частину Угоди про асоціацію, яка передбачає створення зони вільної торгівлі під час саміту ЄС 27 червня 2014 року в Брюсселі. Політична частина Угоди про асоціацію Україна-ЄС була підписана 21 березня того ж року. Це стало визнанням прогресу, досягнутого за останні роки, який демонструє політичну прихильність більш тісним зв'язкам з ЄС. Для ЄС це зобов'язання підтримувати Україну на кожному кроці цього шляху трансформації у стабільну, багату демократію. Але економічна інтеграція та зближення з політиками ЄС вимагають від країн-претендентів на вступ виконання цілої низки вимог, однією з яких є проведення податкових реформ з метою гармонізації внутрішніх податкових правил і законів із європейськими стандартами та нормами.

Таким чином, ефективна система державних фінансів визнається одним із головних чинників динамічного розвитку економіки. Її збалансованість і раціональність управління бюджетними ресурсами дозволяють уряду успішно виконувати покладені на нього функції, формують сприятливе макроекономічне середовище для підприємницької діяльності та інвестицій, а також забезпечують належну систему соціального захисту населення.

Ключові слова: податки, економічна модель, трансформації податкової системи України, податкове регулювання, податкові відносини, європейська інтеграція.

Постановка проблеми. Призначення податкової системи, яка є відображенням і органічною складовою економічної моделі розвитку країни, полягає не лише у збиранні податків та забезпеченні доходної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, а й у сприянні досягненню стратегічної мети розвитку національної економіки.

Наразі в Україні сформувався вакуум у питанні стратегічного планування реформ у системі державних фінансів. Проте без наявності чіткого та системного плану дій провести глибокі та ефективні реформи в даній сфері за тих складних умов, у яких сьогодні перебуває Україна, практично неможливо. У зв'язку із цим у роботі актуалізоване завдання формування засад стратегії нового етапу реформ державних фінансів.

Регуляторні впливи засобами податкової політики широко застосовуються урядами країн світу задля вирішення різноманітних задач макроекономічного розвитку. Оскільки зазначений процес на практиці є досить складним і недостатньо передбачуваним щодо результатів, постає проблема його ґрунтовного попереднього дослідження, зокрема – шляхом розробки і застосування економіко-математичних моделей. Саме використання мо-

дельного апарату дає можливість на базі множини прогнозно-імітаційних оцінок визначити ефективні податкові заходи з метою їх застосування на практиці. Наприклад, у рамках середньо-строкового бюджетного планування важливими є модельні дослідження щодо макроекономічних наслідків уведення певних податкових змін на відповідному періоді, що має сприяти якості й обґрунтованості податково-бюджетних регуляторних рішень, у тому числі визначення засобів державної податкової політики щодо зазначених урядом макроекономічних орієнтирів.

Мета статті полягає у висвітленні основних рис сучасної моделі податкових відносин в Україні та визначенні пріоритетних завдань на середньострокову перспективу і напрямів трансформації вітчизняної податкової системи в контексті європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Із наведених визначень, фактично, випливає перша проблемна постановка податкової системи – важливість відтворення системи податкових відносин в моделі і можливості оцінки їх структури та динаміки на базі макроекономічних показників. Фундаментальні та прикладні дослідження, присвячені проблемам оподаткування, містяться в наукових працях багатьох зарубіжних авторів, як-от: А. Ауербах, Н. Калдор, О. А. Болтенко [10], А. Лаффер, Р. Масгрейв, Дж. Мірліс, С. Сендфорд, Дж. Слемрод.

Особливу роль у фундаментальних комплексних дослідженнях основних трендів податкової політики у світовому масштабі, варто віднести до парафії наступних впливових міжнародних інституцій: Організація економічної співпраці та розвитку, Міжнародна фінансова корпорація [3, 4], Міжнародний банк реконструкції та розвитку [5, 6].

У сучасній науковій літературі проблематику реформування податкової системи та процесу податкових трансформаційних перетворень України предметно аналізували у своїх дослідженнях наступні відомі вітчизняні вчені: А. І. Крисоватий, С. М. Юрій [1], М. І. Крупка, М. І. Скрипниченко, Т. Б. Лебеда [8], М. Ю. Авксєнтьєв, С. В. Сембер, В. М. Мельник, О. І. Соскін [14].

Основні результати дослідження. В умовах ринкових відносин роль податків як активних фіскальних регуляторів економічного зростання й важелів управління суспільним розвитком дедалі істотно посилюється. Розбудова цивілізованого демократичного суспільного ладу потребує також створення адекватної йому податкової системи, спроможної через перерозподільний механізм забезпечити фінансово-економічну рівновагу в країні. Сьогоднішній стан національної податкової системи є далеко не ідеальним, що засвідчує його невідповідність дійсним запитам та можливостям суспільства. Необхідність здійснення кардинальних реформ у податковій системі країни диктується нагальністю вимог виправлення кризової соціально-економічної ситуації [1, с. 2].

Починаючи з 1991 року, після того, як Україна стала незалежною, українська податкова система почала свій розвиток і продовжує прогресивно змінюватися в подальшому. У грудні 2010 року була реалізована радикальна податкова реформа; це призвело до прийняття абсолютно нового Податкового кодексу. Більшість положень Податкового кодексу набули чинності, починаючи з 1 січня 2011 року, але правила щодо податків на прибуток суб'єктів господарювання вступили в дію тільки починаючи з 1 квітня 2011 року. Наступні зміни, внесені до Податкового кодексу, були спрямовані на усунення невідповідностей між податковим та бухгалтерським обліком, а також на подальше включення загальноприйнятих міжнародних податкових принципів у національне законодавство. Тим не менш, зміни до Податкового кодексу, імplementовані в 2011-2012 роках показали, що податкова реформа не зупиняється. З багатьох поправок, які були внесені, варто виокремити зміни стосовно адміністрації податку на прибуток, введення спеціальних правил

оподаткування операцій з цінними паперами, впровадження пільгового режиму оподаткування для ІТ-компаній і т. д. Крім цього, в 2013 році були введені нові правила трансфертного ціноутворення [2, с. 8].

Загалом Україна має дворівневу податкову системи, стягуючи податки на загальнодержавному та місцевому рівнях. До недавнього часу в країні існувало 18 державних і 5 місцевих податків і зборів.

Протягом 2012 року сім економік світу об'єднали або ліквідували деякі види податків (Вірменія, Буркіна-Фасо, Республіка Конго, Ісландія, Південна Африка, Таджикистан і Узбекистан). Дві інші економіки, Катар і Україна, спростили податкові декларації. Україна спростила податкову звітність з податку на прибуток, ПДВ та звіти внесків на соціальне страхування. У 2012 році здійснені зусилля зменшили час для виконання своїх податкових зобов'язань українськими суб'єктами підприємницької діяльності на 101 годину, з 491 до 390 годин [3, с. 14].

Дев'ять країн Східноєвропейського регіону продемонстрували зниження кількості платежів і у період між 2012 та 2013 роками. Україна скоротила свої обов'язкові податкові платежі з 28 до всього 5, у зв'язку з розширенням використання електронної подачі звітної документації та сплати фіскальних зобов'язань (рис. 1) [4, с. 37].

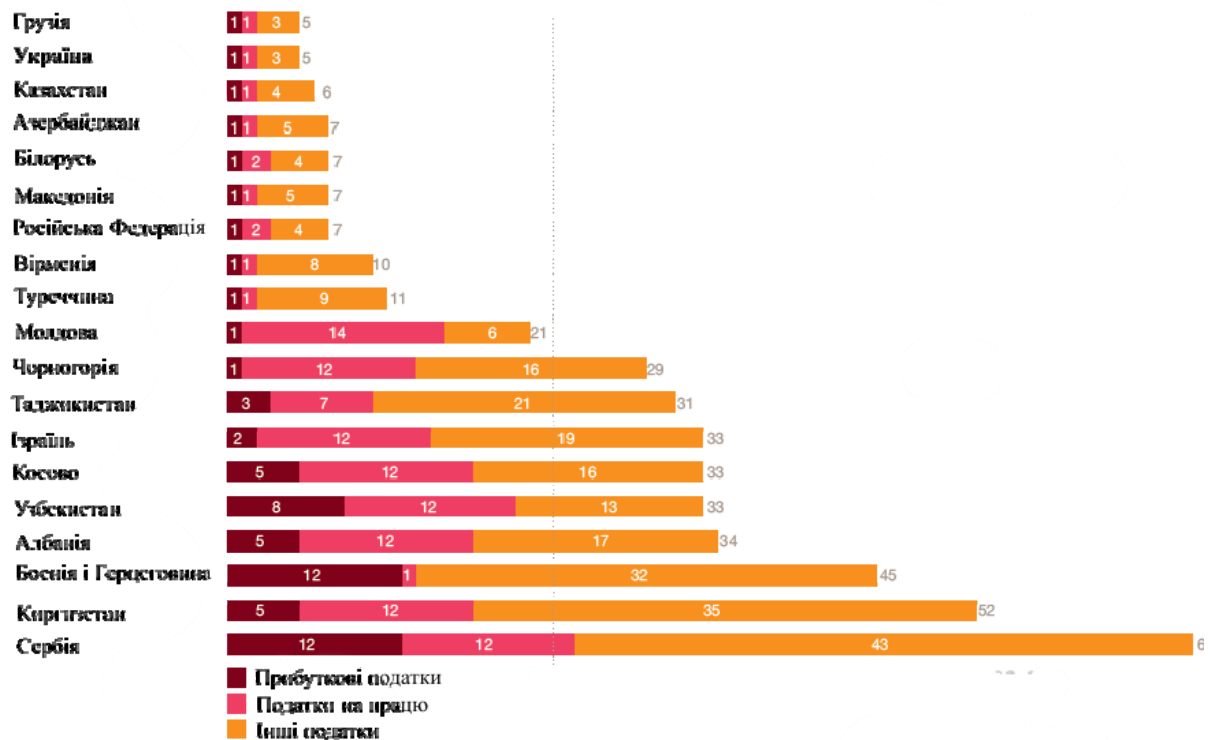

Рис. 1. Загальна кількість податкових платежів у країнах Східної Європи та Центральної Азії, 2015

Україна вводить податки для своїх резидентів використовуючи багатий досвід країн Європейського Союзу. Резиденство юридичних осіб визначається на основі місця реєстрації. Що стосується фізичних осіб, Податковий кодекс передбачає правило тай-брейку. Українська податкова система включає в себе так звану загальну систему оподаткування, що застосовується до більшості юридичних і фізичних осіб, а також деякі спеціальні податкові режими для сільськогосподарських підприємств, підприємств малого бізнесу, ІТ-компаній і т. д.

До юридичних та фізичних осіб, що з 1 січня 2013 року до 1 січня 2023 року, будуть здійснювати господарську діяльність в ІТ-індустрії буде застосовуватися знижена ставка корпоративного прибуткового податку, що становитиме 5 % прибутку, отриманого від ІТ-бізнесу [2, с. 27].

Для того, щоб мати право на застосовування зниженої ставки, організації повинні відповідати наступним критеріям:

- частка доходів, отриманих від ІТ-бізнесу не повинна бути меншою, ніж 70 % від загального доходу;
- початкова вартість основних засобів і нематеріальних активів повинна перевищувати в 50 раз мінімальну заробітну плату (тобто 57 350 грн в 2013 році);
- підприємство не має податкової заборгованості;
- юридична особа не банкрут.

Поставки комп'ютерного програмного забезпечення, також звільняються від ПДВ на 10 років, починаючи з 1 січня 2013 року, для цілей звільнення від ПДВ програмне забезпечення включає в себе розробку веб-сайтів, інтернет-послуг та криптографічного захисту інформації.

У дослідженні Світового банку «Ведення бізнесу» за 2012-2013 роки, Україна була визнана одним з головних поліпшувачів економічної привабливості, реалізуючи реформи в 8 з 10-ти можливих областей. Україна зробила простішою процедуру оформлення нового підприємства, усунувши окрему процедуру для реєстрації статистичним бюро і скасувавши плату за реєстрацію платником податку на додану вартість. Це зробило простішим процес отримання дозволу на будівництво за рахунок введення обґрунтованої системи схвалення ризиків, що в свою чергу, надзвичайно позитивно вплинуло на спрощення аналогічної процедури для роботи більш простих будівельних майданчиків з меншою кількістю факторів ризику [5, с. 9].

Загалом у світі за 2013-2014 звітні роки було проведено понад 31 реформу, що полегшило або зробило менш затратним для підприємців процес сплати податків. На Європу і Центральну Азію доводиться найбільша кількість – 9. В цілому найбільш загальною ознакою податкових реформ в минулому році було введення або посилення дії електронних систем декларування та сплати податків. Тринадцять економік світу здійснили такі зміни, в тому числі Азербайджан, Білорусь, Молдова, Монголія, Румунія, Таджикистан та *Україна*. Електронні системи оподаткування, у разі вдалого введення в дію та використання їх більшістю платників податків, служать на користь обом – і податковим органам, і підприємствам. Для податкових органів вони полегшують навантаження і знижують експлуатаційні витрати, а для фірм, вони зменшують час, необхідний для дотримання податкових зобов'язань, а також ймовірність потенційних помилок [6, с. 37].

Але все ж структура податкової системи України неадекватна ринковій економіці. Переважна частина податків сплачується юридичними особами, на відміну від країн із ринковою економікою, де основними платниками податків виступають фізичні особи. Це пов'язано з тим, що принципова модель податкової системи України формувалась на базі структури доходів господарюючих суб'єктів, що склалася в рамках економіки командно-адміністративного типу [7, с. 158].

Податкова система, за своєю суттю, повинна бути інструментом державного регулювання економіки, що дозволяє вилучати на постійній основі певну частину приватних доходів юридичних та фізичних осіб на користь держави, перерозподіляючи таким чином створений у суспільстві продукт. За допомогою податкової системи держава повинна стимулювати бажані та обмежувати небажані соціально-економічні процеси і тенденції, формувати відносини між суб'єктами господарювання відповідно до цілей обраної моделі

розвитку, виконувати відповідні соціальні, гуманітарні та безпекові зобов'язання і функції. Але їх фінансове забезпечення можливе лише за рахунок частини багатства, створеного членами суспільства і в них вилученого. Отже, чим більше людина вироблятиме, тим більша грошова маса доходу припадатиме на податкову ставку, яку вона має сплачувати державі.

Таким чином, податкове регулювання досить широко застосовується державами світу для регулювання динаміки економічного розвитку, набуваючи особливих масштабів і активізуючись у періоди кризи. При цьому найбільш широко вживаними засобами податкового регулювання є: зміна податкових ставок та податкової бази шляхом розширення переліку доходів, до яких застосовується нульова або пільгова ставка оподаткування, підвищення неоподаткованого рівня доходів; зміна політики акцизів; зменшення соціальних відрахувань; зміна амортизаційної політики; уведення податкових пільг для наново створюваних підприємств та для суб'єктів середнього і малого підприємництва тощо [8, с. 132].

Протягом гострого періоду кризи (2008-2009 рр.) уряди країн світу активізували зусилля на розробку різноманітних антикризових заходів і програм з метою усунення дисбалансів та стабілізації економічної динаміки. Відповідно до сфери регулювання їх можна згрупувати як заходи: грошово-кредитної, бюджетно-податкової політики; по стабілізації фінансового сектора; по підтримці реального сектора економіки; з соціальної підтримки населення.

Слід зазначити, що заходи податкової політики займали центральне місце в системі антикризових заходів і програм – програми практично усіх країн світу містили цілу низку заходів зі зниження податків для юридичних осіб (аж до повного звільнення від сплати податків для малого бізнесу) та населення. Так, за програмою стимулювання економіки США, уведеною в дію у березні 2009 р. [9], 40% запланованої суми бюджетної підтримки стосувалося саме зниження податків.

Наймасштабніші заходи податкового стимулювання шляхом зниження податкового навантаження застосовували високорозвинені країни – США, Канада, Великобританія, Німеччина, Франція, Швейцарія, Норвегія, а також Китай, Індія, Казахстан, Тайвань. В першу чергу це стосувалося податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість (ПДВ), акцизних зборів, внесків у фонд соціального страхування.

Одним з найважливіших напрямків податкового регулювання стало стимулювання інвестиційних процесів з метою відновлення реального сектору, в першу чергу – через надання пільг і податкових відрахувань компаніям, які здійснювали цільові інвестиції. Так, у Великобританії підприємства були звільнені від податку на зарубіжні дивіденди, в Казахстані не справлялося експортне мито на вуглеводні товари. Антикризова програма Німеччини передбачала податкову знижку для самозайнятих осіб на суму витрат на модернізацію обладнання. Австралія застосувала інвестиційну податкову знижку за ставками 10-30% від суми інвестицій на придбання сучасних основних засобів. Більшість країн світу у тій чи іншій мірі застосовували прискорену амортизацію, яка сприяла прискоренню відшкодування капітальних вкладень у розвиток виробництва. Деякі країни до 30-50% збільшували розмір амортизаційної премії (віднесення на валові витрати додаткового розміру вартості основних засобів), упроваджували амортизаційні пільги для малого і середнього бізнесу.

Проте, ряд країн в умовах кризи вирішували свої проблеми протилежним шляхом – через збільшення податків. Так, Литва, Латвія, Іспанія підвищили ставки ПДВ, Китай підвищив ставку ПДВ на видобуток корисних копалин. Іспанія, як і Україна, збільшила акцизи на бензин, алкоголь, тютюн (але при цьому зменшила ставки на деякі прямі податки

і скасувала податок на багатство). Високорозвинуті країни, що в цілому знижували рівень податкового тиску, також, з метою вирішення соціальних зобов'язань держави, підвищували певні податки. Наприклад, Великобританія суттєво (до 45%) збільшила ставку податку на доходи, що перевищують 150 тис. фунтів на рік, збільшила соціальні платежі і навіть створила спеціальний податковий підрозділ, який опікувався надбагатими платниками податків [10].

Комплекс оптимальних податкових моделей ґрунтується на балансах національних рахунків і представлений моделями секторів економіки: реального, споживання та доходів населення; державних фінансів, грошово-кредитного, зовнішньоекономічного. Доходи бюджету моделюються в залежності від: динаміки макроекономічних показників; зміни ставок оподаткування; зміни пільг по сплаті певного податку через зміну податкового законодавства; якості податкового адміністрування. Ступінь дезагрегації податкових надходжень залежить від наявності відповідних даних, відокремленості відповідних податкових баз та їх структури для виділення основних категорій податків. Виходячи з того, що основні податкові категорії часто співвідносяться з базами, які охоплюють більшу частину економічної діяльності, можна знайти альтернативні або розрахункові бази серед змінних національних рахунків і платіжного балансу.

У загальному вигляді моделювання надходжень від основних видів податків здійснюється за формулою 1:

$$PODi = F(BAZi, STi, ADM\_PILGi), i = 1, \dots, k \quad (1)$$

де: $PODi$ – сума надходжень від податку i -го виду;

$BAZi$ – податкова база окремого податку i -го виду;

STi – ставка податку i -го виду;

ADM_PILGi – змінна, яка визначає адміністративно-організаційну складову оподаткування (зміни в адмініструванні або наданні пільг по окремому податку) і дискреційний ефект податку i -го виду.

Надзвичайно важливим фактором економічного розвитку є співвідношення національної грошової одиниці з основними світовими валютами. Розрахунки на базі моделі показують, що навіть невелика зміна курсу гривні до долару США спричиняє значні зміни економічної динаміки в Україні. Так, наприклад, зміна курсу гривні з 10 до 7,5 грн/дол США призводить, за умовними розрахунками для 2013 р., до зміни реального ВВП: з 4,39% до 3,41%, інвестицій: з -19,25% до 13,33%, реального обсягу промислового виробництва: з -12 до 2,15%. Крім того, даний фактор є одним з найвагоміших щодо формування інфляційних процесів. За розрахунками, укріплення гривні з 10 до 7,5 грн./дол. США призводить до згортання інфляції на споживчому ринку з 18,2 до -5,3%, на оптовому: з 12,1 до 3,5%. Тобто, здійснення дієвої політики держави з укріплення національної валюти є ефективним напрямком активізації економічного зростання [8, с. 144].

На сьогодні, в рамках імплементації Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі з ЄС, Україна вже провела низку економічних реформ, включаючи податкову, що вступила в силу з 1 січня 2015 року. Передбачена спеціальна система оподаткування підприємств аграрного сектора. Зернотрейдери не будуть мати права на відшкодування ПДВ. Воно залишається лише у виробників сільськогосподарської продукції.

Від 15% до 20% підвищується ставка податку для пасивних доходів фізичних осіб: відсотків, роялті та інвестиційних доходів. Для дивідендів, виплачених суб'єктами підприємницької діяльності, які є платниками податку на прибуток, ставка 5%. Для суб'єк-

тів підприємницької діяльності, які не є платниками податку на прибуток – ставка 20% (табл. 1) [11, с. 61].

Таблиця 1.
Основні трансформації податкової системи України, 2015 р.

№	Стаття	Суть змін
1	Ставки податку на доходи фізичних осіб	Ставки податку на доходи фізичних осіб залежно від бази оподаткування: 17% для місячного доходу від 12 500 до 42 000 гривень, 20% для місячного доходу від 42 000 до 83 000 гривень, 25% для місячного доходу понад 83 000 гривень.
2	Оподаткування пасивних доходів	15% для річного доходу в межах 150 000 гривень; 17% для річного доходу від 150 000 до 504 000 гривень; 20% для річного доходу від 504 000 до 996 000 гривень; 25% для річного доходу понад 996 000 гривень; 5% для доходів у вигляді дивідендів за акціями і корпоративними правами, виплаченими резидентами-платниками податку на прибуток підприємств, крім доходів у вигляді дивідендів за акціями та інвестиційними сертифікатами, які виплачуються інститутами спільного інвестування.
3	Акциз на електроенергію	До переліку підакцизних товарів входить електроенергія зі ставкою 3,2% від вартості.
4	Податок із реалізації алкоголю	Введено акцизний податок із реалізації через роздрібну торговельну мережу алкогольних напоїв, тютюнових виробів і палива. Ставку встановлюють місцеві органи влади на рівні до 5 %.
5	Декларування цін в електронному вигляді	Впровадження електронної форми подання декларації про роздрібні ціни на підакцизні товари та можливість змінювати ціни двічі на місяць.
6	Оподаткування нерухомості	Внесення комерційної нерухомості до бази оподаткування податком на нерухомість (сільські, селищні та міські ради також можуть встановлювати пільги з відповідного податку для фізичних осіб залежно від їхнього майнового стану та рівня доходів, а також релігійних організацій, статути яких зареєстровано в установленому законом порядку); надання права місцевим органам влади встановлювати ставки податку на нерухоме майно для об'єктів житлової та нежитлової нерухомості в розмірі до 2% (24 гривні) від мінімальної заробітної плати за кожен квадратний метр; скасування неоподаткованого мінімуму загальної площі житлової нерухомості. Внесення комерційної нерухомості до бази оподаткування податком на нерухомість (сільські, селищні та міські ради також можуть встановлювати пільги з відповідного податку для фізичних осіб залежно від їхнього майнового стану та рівня доходів, а також релігійних організацій, статути яких зареєстровано в установленому законом порядку); надання права місцевим органам влади встановлювати ставки податку на нерухоме майно для об'єктів житлової та нежитлової нерухомості в розмірі до 2% (24 гривні) від мінімальної заробітної плати за кожен квадратний метр; скасування неоподаткованого мінімуму загальної площі житлової нерухомості.
7	Податок на купівлю валюти	Підвищення з 0,5% до 2% ставки збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі іноземної валюти для фізичних осіб; скасування цього збору для юридичних осіб.
8	Сільгосподаток	Скасування фіксованого сільськогосподарського податку при збереженні пільгового оподаткування з ПДВ.
9	Військовий податок	Продовження дії військового податку до 2016 року, підвищення ставки з 1,5 до 2%.

Що стосується податку на об'єкти житлової нерухомості, то Кабмін встановив мінімальні пороги оподаткування. Не оподатковується нерухомість до 60 кв. м для квартири і до 120 кв. м для дому. Також не оподатковується житлова нерухомість, яка використовується в аграрному секторі, промисловості, МАФи та кіоски, які є суб'єктами малого бізнесу, а також ринки.

На постійній основі встановлена ставка рентної плати для нафти і конденсату – 45% з покладів до 5 кілометрів, 21% – з покладів понад 5 км; для природного газу, реалізованого не для потреб населення – 55% з покладів до 5 км, і 28% з покладів понад 5 км.

Поетапно підвищуються ставки незалежно від глибини видобутку щодо так званих договорів про спільну діяльність: 1 квартал – 60%, 2 квартал – 65%, починаючи від третього кварталу – 70%. Збережено пільговий режим оподаткування для освіти та медицини [12].

Залишається збільшення фінансового результату платника податку на прибуток на 30% вартості товарів за окремими операціями з вилученням норми про обмеження віднесення на витрати товарів, робіт і послуг, придбаних у суб'єктів спрощеної системи оподаткування. Податкове законодавство України щодо податку на прибуток в основному дозволяє скоротити загальний розмір податку на суму підтверджених виробничих витрат, за винятком тих, які явно заборонені або обмежені відповідно до закону, або підлягають капіталізації та подальшій амортизації для цілей оподаткування. Серед заборонених або обмежених витрат є наступні:

- договірні штрафи і пені не підлягають відрахуванню;
- представницькі та рекламні витрати підлягають відрахуванню тільки в розмірі, що не перевищує 2% оподаткованого прибутку платника податку за попередній податковий рік в цілому;
- ремонт основних фондів та витрати на технічне обслуговування відносяться на відрахування в розмірі, що не перевищує 10% від загальної балансової (залишкової) вартості основних засобів станом на початок відповідного звітнього періоду. Витрати, що перевищують зазначений рівень, підлягають капіталізації;
- дозволено для утримання тільки 50% від вартості операційного лізингу та заправки особистих автомобілів, що перебувають у власності компанії [13, с. 6].

Окремі обмеження на відрахування поширюються на виплати, здійснені нерезидентами в офшорних зонах. Такі платежі можуть бути відняті тільки в розмірі 85% від їх загальної кількості. Вичерпний перелік офшорних зон визначений та затверджений Кабінетом Міністрів України.

Досвід існування незалежної України засвідчує, що чинну податкову систему потрібно не реформувати, а трансформувати. Треба зважитися на радикальні й нестандартні заходи, які використовувалися, наприклад, у деяких нафтовидобувних та нових індустріальних країнах Південно-Східної Азії, і дозволили прискорити позитивні зрушення в економіці. Замість відрахувань у різні соціальні фонди, у т. ч. Пенсійний, потрібно впровадити такий важливий елемент, як відкриття кожному громадянину України, який почав трудовий шлях, індивідуальних соціально-пенсійних депозитних рахунків в державних або інших банках, де частка державного капіталу становитиме не менш як 40% [14, с. 8].

Сьогодні дуже багато нарікань на ПДВ – непрямий багатостадійний податок, який діє фактично як модифікований податок з продажу. Це головний фіскальний податок в українській податковій системі, стягнення якого сприяє пограбуванню населення та підприємств. Його адміністрування є надто ускладненим, а процедура відшкодування – непрозорою. Тож сьогодні потрібно говорити не про зменшення ПДВ, а про його скасування. Це

дасть змогу підвищити конкурентоспроможність вітчизняних товарів і ефективність економіки в цілому.

Формуючи власну систему оподаткування, мусимо зважувати на те, що до серпня 1991 року Україна не мала приватної власності як інституції і тим паче не була орієнтована на її розвиток. Щоб Україна була спроможна стабільно розвиватися, їй потрібно задіяти всі чинники економічного зростання і насамперед такий, як стимулювання приватної власності за допомогою податкових важелів та інструментів.

Висновки. Після трагічних подій 2014 року Україна вже остаточно обрала власний вектор зовнішньоекономічної інтеграції, і це безумовно Європейський Союз. Процес імплементації Угоди про асоціацію та поглиблену зону вільної торгівлі з ЄС вимагає від України проведення конкретних економічно обґрунтованих реформ. Активна фаза податкової реформи в нашій країні триває з 2010 року, після прийняття Податкового кодексу, але, на жаль, здійснених законодавчих ініціатив в сучасних економічних реаліях недостатньо. Вітчизняна модель податкових відносин продовжує орієнтуватися на прибуткову складову, а не на споживання, а адміністрування та відшкодування податку на додану вартість продовжують залишатися неефективними і непрозорими. Також відсутня чітка гармонізація між економічною і фіскальною функцією податків, які лише обтяжують суб'єктів господарювання, не створюючи системи відтворення та стимулювання економічного росту та балансу.

Реформування системи оподаткування в напрямі посилення соціальної справедливості має бути забезпечене реалізацією в середньостроковій перспективі наступних заходів:

- поглиблення прогресивності податку на доходи фізичних осіб;
- підвищення порогу для отримання податкової соціальної пільги та
- удосконалення методики розрахунку прожиткового мінімуму;
- запровадження зниженої ставки ПДВ на товари першої необхідності;
- підвищення ефективності контролю за вірогідністю і повнотою декларування доходів громадянами України.

Метою реформування податкової політики України є зміна податкової системи для забезпечення стабілізації економіки, забезпечення доходів державного бюджету та забезпечення соціально-культурного розвитку держави, посилення регулюючої функції податків.

Без трансформації податкової системи сьогодні в Україні неможливий поступ у розвитку приватної власності, творення її носіїв та інституцій. Водночас, для проведення кардинальних заходів у податковій сфері не потрібно широко застосовувати досвід західних країн, бо їх податкові системи формувалися в минулому, а нам слід орієнтуватися на майбутнє і виходити з того, що людина є самодостатньою первинною цінністю, а держава повинна обслуговувати її інтереси. Запропонована модель податкової системи враховує ці моменти, її впровадження дозволить Україні посісти гідне місце у європейській спільноті.

У рамках дослідження даної проблематики слід виділити деякі напрями подальшого удосконалення отриманих результатів та висновків. Головним з них є, на мій погляд, саме напрям емпіричного тестування. У цьому зв'язку все ж виявляється цікавим аспект економіко-математичного моделювання ефектів введення певних податкових макроекономічних регуляторів, експерименти з податковими ставками на базі емпіричних даних, практичний розрахунок кореляції показників росту економіки та промислового виробництва з рівнем податкового навантаження. Окрім того, актуальним залишається дослідження впливу глобальних фінансово-економічних потрясінь на зміну моделі податкових відносин України.

Список використаної літератури

1. Юрій С. М. Податкова система України: становлення та розвиток / С. М. Юрій // Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. – Ч. : – 2013. С. 1-5.
2. Ukraine Tax Guide 2013. Baker Tilly International / UK firm Baker Tilly UK Group LLP // – К-Л.: – 2013. Р. 1-40.
3. Paying Taxes 2014: The global picture / PricewaterhouseCoopers' research // The World Bank and International Finance Corporation – 2013 edition. – W. : – 2013. Р. 1-175.
4. Paying Taxes 2015: The global picture / PricewaterhouseCoopers' research // The World Bank and International Finance Corporation – 2014 edition. – W. : – 2014. Р. 1-166.
5. Doing Business 2014. Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises / A World Bank Group Flagship Report // International Bank for Reconstruction and Development – 11th edition. – W.: – 2013. Р. 1-249.
6. Doing Business 2015. Going Beyond Efficiency / A World Bank Group Flagship Report // International Bank for Reconstruction and Development – 12th edition. – W. : – 2014. Р. 1-253.
7. Тімченко О. К. Недоліки системи оподаткування в Україні та шляхи удосконалення цієї системи / О. К. Тімченко, Е. С. Гейер // Матеріали V Міжнародної студентської наукової конференції. – Д. : – 2013. С. 157-159.
8. Скрипниченко М. І. Оцінка впливу бюджетно-податкової політики на динаміку макроіндикаторів економіки України / М. І. Скрипниченко, Т. Б. Лебеда, М. Ю. Авксентьєв, С. В. Сембер // Математичне моделювання в економіці. Збірник наукових праць. – К. : – 2013. С. 129-146.
9. Налоговая политика и пути выхода из кризиса. Доклад торгово-промышленной палаты РФ. Москва, 2009 г. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.tpprf.ru/common/upload/Nalog_Politika.pdf.
10. Болтенко О. А. Налоговые меры Великобритании по борьбе с финансовым кризисом. – Виступ на II Міжнародному науково-практичному симпозиумі по актуальних проблемах податкової політики 16 квітня 2009 року. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.palata-nk.ru/php/content.php?id=2650&pr=print>.
11. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» / Голос України, № 254 // Спецвипуск. – К. : – 2014. С. 1-249.
12. Сьогодні набула чинності податкова реформа: головні зміни. – Інформаційний портал УНІАН від 01 січня 2015 року. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/1028410-sogodni-nabula-chinnosti-podatkova-reforma-golovni-zmini.html>.
13. General overview of taxes, levied in Ukraine / KM Partners tax and legal advisers // – К. : – 2013. Р. 1-12.
14. Соскін О. І. Трансформація податкової системи в контексті формування сучасної економічної моделі України / О. І. Соскін // Журнал «Економічний часопис-XXI», № 3-4. – К. : – 2010. С. 7-14.

REFORMATION OF THE TAX RELATIONS MODEL IN UKRAINE IN CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Andriiash M. M.

Ph. D. Student of the Department of World Economy and International Economic Relations of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Scientific Supervisor: Ph. D., Doctor of Economics, Ap. Valeriy I. Mazurenko.

Abstract. *The article analyzes the current state and disadvantages of the domestic models of tax relations in Ukraine, shows the dialectic of tax changes in the country on the way of integration with the European Union, defines the principles and directions of transformation of the national tax system, taking into account the need to implement a modern, competitive economic model of Ukraine.*

Ukraine and the European Union signed the economic part of the Association Agreement, which provides for the creation of a free trade zone at the EU summit on June 27, 2014 in Brussels. The political part of the Association Agreement EU-Ukraine was signed on 21 March of the same year. It was the recognition of the progress made in recent years, which demonstrates the political commitment to closer ties with the EU. For the EU, this is the commitment to support Ukraine at every step of the way of transformation into a stable, rich democracy. But economic integration and convergence with EU policies require from the candidate countries for accession implementation of a number of requirements, one of which is to carry out the tax transformations in order to harmonize domestic tax rules and laws in accordance with European standards and norms.

Thereby, an effective system of public finance is considered as one of the main factors of dynamic economic development. Its balanced and rational management of budgetary resources allow the government to carry out successfully its function, form a favorable macroeconomic environment for business and investment, as well as provide an adequate system of social protection.

Key words: *taxes, economic model, the transformation of the tax system of Ukraine, tax regulation, fiscal relations, European integration.*

Referances

1. Yuriy S. M. Podatkova systema Ukrayiny: stanovlennya ta rozvytok / S. M. Yuriy // Chernivets'kyi torgovel'no-ekonomichnyy instytut Kyiv's'kogo natsional'nogo torgovel'no-ekonomichnogo universytetu. – Ch. : – 2013. S. 1-5.
2. Ukraine Tax Guide 2013. Baker Tilly International / UK firm Baker Tilly UK Group LLP // – K-L. : – 2013. P. 1-40.
3. Paying Taxes 2014: The global picture / PricewaterhouseCoopers' research // The World Bank and International Finance Corporation – 2013 edition. – W.: – 2013. P. 1-175.
4. Paying Taxes 2015: The global picture / PricewaterhouseCoopers' research // The World Bank and International Finance Corporation – 2014 edition. – W. : – 2014. P. 1-166.
5. Doing Business 2014. Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises / A World Bank Group Flagship Report // International Bank for Reconstruction and Development – 11th edition. – W.: – 2013. P. 1-249.
6. Doing Business 2015. Going Beyond Efficiency / A World Bank Group Flagship Report // International Bank for Reconstruction and Development – 12th edition. – W.: – 2014. P. 1-253.
7. Timchenko O. K. Nedoliky systemy opodatkovannya v Ukrayini ta shlyakhy udoskonalennya tsiyeyi systemy / O. K. Timchenko, E. S. Geyer // Materialy V Mizhnarodnoyi students'koyi naukovo-yi konferentsiyi. – D.: – 2013. S. 157-159.
8. Skrypnychenko M. I. Otsinka vplyvu byudzhetno-podatkovoyi polityky na dynamiku makroindikatoriv ekonomiky Ukrayiny / M. I. Skrypnychenko, T. B. Lebeda, M. Y. Avksent'ev, S. V. Sember // Matematychni modelyuvannya v ekonomitsi. Zbirnyk naukovykh prats'. – K. : – 2013. S. 129-146.

9. Nalogovaya politika i puti vykhoda iz krizisa. Doklad torgovo-promyshlennoy palaty RF. Moskva, 2009 g. – [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: http://www.tpprf.ru/common/upload/Nalog_Politika.pdf.
10. Boltenko O. A. Nalogovyye mery Velykobritaniyi po bor'be s finansovym krizisom. – Vystup na II Mizhnarodnomu naukovopraktychnomu sympoziumi po aktual'nykh problemakh podatkovoyi polityky 16 kvitnya 2009 roku. – [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.palata-nk.ru/php/content.php?id=2650&pr=print>.
11. Zakon Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukrayiny ta deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo podatkovoyi reformy» / Golos Ukrayiny, № 254 // Spetsvypusk. – К. : – 2014. S. 1-249.
12. Syogodni nabula chinnosti podatkovaya reforma: holovni zminy. – Informatsiynyy portal UNIAN vid 01 sichnya 2015 roku. – [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://economics.unian.ua/finance/1028410-sogodni-nabula-chinnosti-podatkovaya-reforma-golovni-zmini.html>.
13. General overview of taxes, levied in Ukraine / KM Partners tax and legal advisers // – К. : – 2013. P. 1-12.
14. Soskin O. I. Transformatsiya podatkovoyi systemy v konteksti formuvannya suchasnoyi ekonomichnoyi modeli Ukrayiny / O. I. Soskin // Zhurnal «Ekonomichnyy chasopys-XXI», № 3-4. – К.: – 2010. S. 7-14.

РЕФОРМИРОВАНИЕ МОДЕЛИ НАЛОГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Андрияш Н. М.

Соискатель кафедры мирового хозяйства и международных экономических отношений Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Научный руководитель: доктор экономических наук, доцент В. И. Мазуренко.

Аннотация. *В статье проанализировано современное состояние и недостатки отечественной модели налоговых отношений Украины, показано диалектику налоговых изменений в стране на пути интеграции с Европейским Союзом, определены принципы и направления трансформации национальной налоговой системы с учетом необходимости внедрения современной, конкурентоспособной экономической модели Украины.*

Украина и Европейский Союз подписали экономическую часть Соглашения об ассоциации, которое предусматривает создание зоны свободной торговли на саммите ЕС 27 июня 2014 года в Брюсселе. Политическая часть Соглашения об ассоциации Украина-ЕС было подписано 21 марта того же года. Это стало признанием прогресса, достигнутого за последние годы, который демонстрирует политическую приверженность более тесным связям с ЕС. Для ЕС это обязательство поддерживать Украину на каждом шагу этого пути трансформации в стабильную, богатую демократию. Но экономическая интеграция и сближение с политиками ЕС требуют от стран-претендентов на вступление выполнения целого ряда требований, одним из которых является проведение налоговых реформ с целью гармонизации внутренних налоговых правил и законов с европейскими стандартами и нормами.

Таким образом, эффективная система государственных финансов признается одним из главных факторов динамичного развития экономики. Ее сбалансированность и рациональность управления бюджетными ресурсами позволяют правительству успешно выполнять возложенные на него функции, формируют благоприятную макроэкономическую среду для предпринимательской деятельности и инвестиций, а также обеспечивают надлежащую систему социальной защиты населения.

Ключевые слова: *налоги, экономическая модель, трансформации налоговой системы Украины, налоговое регулирование, налоговые отношения, европейская интеграция.*